بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هەرێمی كوردستانی عێراق
سەرۆكایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار

ژمارە (٩) ساڵی ٢٠٠٨

یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق

بە پێی بڕگەی (١) ی ماددەی (١٠) ی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ ی هەمواركراو و بە پاڵپشتی ئەو یاساكارییەی ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان – عێراق كردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (٩) لە٢١ /٢٠٠٨/٤ بریارماندا بە دەركردنی:

یاسای ژمارە(٢)ی ساڵی ٢٠٠٨
یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق

بەشی یەكەم
پێناسە و پێكهاتە و ئامانجەكانی دیوانی چاودێری دارایی

ماددەی یەكەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناكانی بەرامبەریانە:

یەكەم: هەرێم: هەرێمی كوردستان – عێراق.

دووەم: دیوان: دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێم.

سێیەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی چاودێری دارایی.

چوارەم: سەرۆك: سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی هەرێم.

پێنجەم: دەستەڵاتی چاودێری: ئەنجومەن و سەرۆكەكەی و هەریەك لە دەستەو فەرمانبەرانی دیوان كە یەكێك لەو دووانە دەستەڵاتیان پێدا بێت لە بواری پسپۆڕی چاودێری دا.

ماددەی دووەم:

دەستەڵاتێكی چاودێری لە هەرێمدا دادەمەزرێت بەناوی(دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق)كەسایەتییەكی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و كارگێڕی هەیەو بۆی هەیە هەموو ڕەفتارێكی یاسایی بۆ بە ئاكام گەیاندنی ئەركی سەرشانی خۆی بگرێتە بەر و سەرۆكەكەی یا ئەو كەسەی كە دەستەڵاتی پێ دەدات نوێنەرایەتی دەكات.

ماددەی سێیەم:

دیوان بە ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان – عێراقەوە دەبەسترێتەوە.

رۆژنامەی وەقایعی كوردستان

www.mojkurdistan.com
علی عبدالرحمن محمد

ماددەی چوارەم:

ئامانجی سەرەکی دیوان بریتیە لە پارێزگاری کردن لە موڵك و ماڵی گشتی لە ڕێگای پیادەکردنی چاودێری کردنێکی کاریگەرانە بەپێی ئەو پسپۆڕایەتی و دەستەڵاتانەی کە ئەم یاسایە پێی داوە.

ماددەی پێنجەم:

سەرۆکی دیوان بە مەرسوومێك کە لە سەرۆکایەتی هەرێم دەردەچێ دادەمەزرێت و لەسەر پاڵاوتنی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق و بە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی و بە پلەی وەزیر دەبێ و هەموو ماف و ئیمتیازاتێکی وەزیریشی هەیە سەبارەت بە مووچە و دەرماڵە و خانەنشینی و خزمەت و دەستەڵاتی وەزیری داراییشی دەبێ لەوەی کە پەیوەندیی بە کاروباری دیوان و میلاك و بودجەوە هەیەو ماوەی سەرۆکایەتیەکەی (٤)ساڵەو شایانی دووبارە بوونەوەی بۆ یەك جار بە ڕەزامەندی زۆرینەی دەنگی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق هەیە و، نابێ لەماوەی سەرۆکایەتیەکەی بەبێ ڕەزامەندی دوو لەسەر سێی دەنگی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق لابدرێ .

ماددەی شەشەم:

دیوان لەمانە پێکدێت:

یەکەم: ئەنجومەنی چاودێری دارایی:

١– ئەنجومەنی چاودێری پێکدێ لە سەرۆکی دیوان وەك سەرۆك لەگەڵ جێگرەکەی و بەڕێوەبەرە گشتییەکان وەك ئەندام و لە کاتی ئامادە نەبوونی سەرۆکی دیوان جێگرەکەی جێگای دەگرێتەوە.

٢–ئەنجومەن بەلایەنی کەمەوە مانگێ جارێك کۆ دەبێتەوە و وە ڕادەی (نصابی)یاسایی بە ئامادەبوونی ٣/٢ دوو لەسەر سێی ئەندامانی تەواو دەبێ.

٣–ئەنجومەن بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگی ئامادەبووان دەردەکات و لەکاتی یەکسان بوونی دەنگەکان ئەو لایەنە پەسەند دەکرێ کە سەرۆك دەنگی بۆ داوە.

دووەم:سەرۆکی دیوان: سەرۆکی دیوان دەبێتە سەرۆکی ئەنجومەن و ئەم فەرمانگانەی خوارەوە بە سەرۆکی دیوان دەبەسترێنەوە:

١–فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی و دارایی و یاسایی: بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات و خزمەتگوزارییەکانی کارگێڕی و دارایی ویاسایی ئامادەو پێشکەش بە پێکهاتەکانی دیوان دەکات.

٢–فەرمانگەی کاروباری هونەریی و توێژینەوە: بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات وئەو ئەرکە هونەری وپیشەییانە پێشکەش دەکات کە نەخشەسازیی و بەدواداچوون و سستمی ژمێریاریی پێویستیان پێی هەیە، لەگەڵ هەڵسەنگاندنی ئەنجامەکانی کار و شیاندن و هەروەها ئەرکی توێژینەوە لە هۆکارەکانی پەرەپێدانی ئەرکی چاودێری وزیادکردنی کاریگەریەکەی و بەرزکردنەوەی ئاستی جێبەجێ کردنی لە ئەستۆ دەگرێ و هەماهەنگی لەگەڵ فەرمانگەو بەڕێوەبەرایەتیەکانی سەر بەدیوان دەکات.

٣–نووسینگەی سەرۆکی دیوان: فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات.

www.mojkurdistan.com

٤-بەشی راگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکان.

٥-بەشی چاودێری ناوخۆ.

سێیەم:جێگری سەرۆك:سەرۆکی دیوان جێگرێکی هەیە بە پلەی بریکاری وەزارەت و هەموو ماف و ئیمتیازاتێکی تایبەت بە بریکاری وەزارەتی هەیە.

چوارەم: فەرمانگەکانی وردبینی: هەر فەرمانگەیەك لەو فەرمانگانە بەڕێوەبەرێکی گشتی یا ژمێریارێکی یاسایی سەرۆکایەتی دەکات و تایبەتمەند دەبن بە ژمارەیەك چالاکی کەرتی بەو پێیەی کە ئەنجومەن بەپێی پێویستی کاری چاودێری دارایی بڕیاری لەسەر دەدات و پێك دێ لە:

١-فەرمانگەکانی وردبینی مەڵبەندیی کە بریتین لە:

أ-فەرمانگەی چالاکی تەمویل و دابەشکردن و کۆمپانیاکان.

ب- فەرمانگەی چالاکی پیشەسازیی وسەرچاوە سروشتییەکان.

ج- فەرمانگەی چالاکی کشتوکاڵی و ئاوەدانکردنەوە.

د- فەرمانگەی چالاکی خزمەتگوزارییەکانی گشتی.

هـ- فەرمانگەی چالاکی سەندیکاو رێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکان.

و- فەرمانگەی چالاکی ئەندازەیی و هونەریی.

٢-فەرمانگەکانی وردبینی پارێزگاکان.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: ئەوەی کە بە سەرۆکی دیوان دادەمەزرێ پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوەی لێ بێتەدی:

١- هاوولاتی هەرێم بێ و لێی نیشتەجێ بێ.

٢- بەلانی کەم خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت لە یەکێك لە بوارەکانی (کارگێڕی، دارایی، ئابووری، یاسا)و شارەزایی لەبواری پسپۆڕییەکەی لە(١٠)ساڵ کەمتر نەبێ.

٣-نابێت بە تاوانێك حوکم درابێت کە لە پایەو ناو وناوبانگی کەم بکاتەوە.

دووەم: پێویستە ئەوەی بە جێگری سەرۆکی دیوان یا بەڕێوەبەری گشتی دادەمەزرێ ئەم مەرجانەی خوارەوەی لێ بێتەدی.

١- هاوولاتی هەرێم بێ و لێی نیشتەجێ بێت.

٢-دەبێت بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە زانستی کارگێڕیی یا دارایی یا ئابووری هەبێت.

٣- ماوەی (١٥)ساڵ خزمەتی هەبێت، بە مەرجێ (١٠) ساڵی خزمەتی بە کردەنی هەبێت لەبوارێك کە پەیوەندی بە پسپۆڕییەکەیەوە هەبێ.

٤-نابێت بە تاوانێك یا کەتنێك حوکم درابێ.

سێیەم:

١-جێگری سەرۆکی دیوان بە بڕیاری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق و بە راوێژ کردن لەگەڵ سەرۆکی دیوان دادەمەزرێ.

رۆژنامەی وەقایعی کوردستان

www.mojkurdistan.com

٢-بەڕێوەبەرە گشتييەكان بە بڕيارى سەرۆكايەتى ئەنجومەنى نيشتمانيى دادەمەزرێن و لەسەر پێشنيارى سەرۆكى ديوان .

بەشى دووەم

ئـەرك و چـوارچێوەكـــانى كـــارى ديـوان و ئەو لايەنـــانەى بەر چـــاودێرى دارايى دەكـــەون

ئەركـــەكـــانى ديـوان

ماددەى هەشتەم :

يەكەم: بۆ دڵنيابوون لە ئەنجامى چالاكييەكانى ژمێريـاريى و كـارگێڕيى لـە رووى ياسـايى و رێنماييـە داراييـە پەيڕەوكراوەكان، ديوان بۆى هەيە:

١-پـشكنين و وردبـينى مامەڵـەكانى خەرجييـەكان لـەبارەى مووچـەو دەرماڵـەو پاداشـتەوە بكـات بـۆ دڵنيابوون لە چۆنيەتى خەرجكردنيان .

٢-دڵنيابوون لە نەبەزاندنى سنوورى پشتيوانە داراييەكان لە بودجەى پەسەندكراو.

٣-دڵنيـابوون لـە بـەكارهێنانى دارايـى گـشتى بـۆ ئـەو مەبەسـتانەى كـە بـۆى تـەرخانكراوە، هـەروەها دڵنيابوون لە بەفيڕۆ نەدان و دەست بڵاوى لەگەڵ هەڵسەنگاندنى سوودەكانى.

٤-چاودێرى و هەڵسەنگاندنى كار و چالاكيەكان بەپێى ماددەكانى ئەم ياسايە.

دووەم: پشكنين و وردبينى كردنى مامەڵەكانى خەملاندن و بەدەستهێنان و وەرگرتنى داهـات بـۆ دڵنيـابوون لە هەڵسوكەوتە پەيڕەوكراوەكان و چۆنيەتى جێبەجێ كردنيان.

سـێيەم: پێـشكەش كردنـى كۆمـەكى هونـەريى لـە بوارەكـانى ژمێريـاريى و چـاودێرى و هـەموو كاروبـارێكى كارگێڕى و رێكخستن كە پەيوەندييان پێيەوە هەبێت.

چوارەم: رێكخستنى خولى فێركاريى بۆ فەرمانبەرانى ديوان و دەزگا حكوميەكان بۆ بەرزكردنەوەى تواناكانيان و ديوان بۆى هەيە بەپێى ياسا پەيڕەوكراوەكان دەرماڵەيان بۆ دابين بكات.

پێنجەم: ديوان راى خۆى لەسەر خشتەو بەياننامەو راپۆرتە پەيوەنديدارەكان بە ئەنجامى كارو چالاكى دارايى بۆ ئەو لايەنانە دەردەبڕێت كە لەژێر چاودێرى دارايـى دانـراون لەگـەڵ دەربـڕينى راوبۆچـوون لـەبارەى شـێوازى رێكخـستنى بـەپێى ياسـا و رێـساى ژمێريـاريى پـەيڕەوكراو، بـۆ دڵنيـابوون لـە ئاسـتى گونجاندنى لەگەڵ راستى و گونجاندنى لەگەڵ ناوەندە داراييەكان و ئەنجامەكانى.

شەشـەم: دەرخـستنى بەڵگـەكانى گەنـدەڵى و فێڵكـردن و بـەفيڕۆدان و خـراپ بـەكارهێنان وبـێ توانـايى لـە كاروبارى وەرگرتن و خەرجكردن و بەكارهێنانى دارايى گشتى لە ئەنجامى وردبينى و هەڵسەنگاندنى كارو چالاكى فەرمانگەكان.

حەوتـەم: لێكۆڵينـەوە و ئاگاداركردنـەوە لـەو كاروبارانـەى پەيوەنـدييان هەيـە بـە لێهـاتوويى بەدەسـتهێنان و خـەرجكردن و بـەكارهێنانى مـاڵى گـشتى وەك چـۆن بـە فـەرمى لەلايـەن ئەنجومـەنى نيـشتمانيى كوردستان – عێراقەوە داواكراوە.

رۆژنامەى وەقايعى كوردستان

www.mojkurdistan.com
على عبدالرحمن محمد

هەشتەم: بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی یاساو ڕێنماییە دارایی و ژمێریارییە کار پێکراوەکان بۆ دڵنیابوون لە جێبەجێ کردنی و شیاوی و گونجانی لەگەڵ ئەو پێشکەوتنە نوێیانەی لە هەرێم ڕوویان داوە و سەرنج ڕاکێشان بەرە و چۆنیەتی دەرکەوتنی کورتهێنان و پێشکەشکردنی پێشنیازی پێویست بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار بە مەبەستی پێشخستنی یا هەموارکردنی ئەو یاسا و پێڕەو و ڕێنماییانە.

ماددەی نۆیەم:

یەکەم: دیوان راپۆرتێکی ساڵانە بە سەرۆکایەتی هەرێم و ئەنجومەنی نیشتمانی و ئەنجومەنی وەزیران پێشکەش دەکات و تێیدا تێبینەکانی خۆی لەسەر بارودۆخی دارایی و کارگێڕیی و ئابووری لە بواری چاودێری دارایی لەسەر وەزارەت و ئەو لایەنانە روون دەکاتەوە کە دەکەونە ژێر حوکمی چاودێرییەوە، هەروەها راپۆرتەکە کورتەیەك لەکار و چالاکییەکانی دیوان لە ماوەی ئەو ساڵەدا لەخۆ دەگرێت.

دووەم: دیوان بۆی هەیە راپۆرت بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانی و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر هەر بابەتێکی گرنگ پێشکەش بکات کە لە بواری چاودێری و هەڵسەنگاندنی کارو چالاکی دارایی و کارگێڕیی و ئابووری دێتە پێشەوە.

ماددەی دەیەم:

ئەم لایەنانەی خوارەوە چاودێری دارایی دەیانگرێتەوە:

یەکەم: وەزارەت و کارگێڕییە حکومییەکان و ئەو دەستە سەربەخۆیانەی کە سەر بە وەزارەتەکان نین لەگەڵ ئەو لایەنانەی کە بودجەی سەربەخۆ و پاشبەندیان هەیە.

دووەم: هەموو ئەو سەندیکاو کۆمەڵەو یەکێتی و ڕێکخراوانەی کە حکومەت مۆڵەتی پێ داون.

سێیەم: هەر لایەنێکی دی کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق بڕیار دەدات بخرێتە ژێر حوکمی چاودێریەکەی لەلایەن چاودێری داراییەوە یاخود ئەوەی کە لە یاساکانی دامەزراندنیدا هاتبێ.

بەشی سێیەم

تـــایبەتمەندیـی و دەســـتەڵاتەکـــانی دیـــوان

ماددەی یازدەم:

دیوان مافی بینینی هەموو ئەو بەڵگەنامەو دۆسیەی مامەڵە ئاشکراو نهێنیانەی هەیە کە پەیوەندییان بەکاری داراییەوە هەبێ، جگە لەو بەڵگەنامانەی کە سەرۆکی هەرێم بە هەماهەنگی لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانی و سەرۆك وەزیران بەدەریان دەکات، بە مەرجێك سەرۆکی دیوان ئاگادار بکرێ بۆ زانینی زانیاریی و دەربڕینی ڕای خۆی لە بارەیەوە.

ماددەی دوازدەم:

یەکەم: دیوان دەستەڵاتی هەڵسەنگاندنی دارایی بۆ کاروباری گرێبەستی گشتی و هەروەها یارمەتی و بەخشش و قەرز و ئاسانکارییەکانی حکومەت هەیە بۆ دڵنیابوون لە چۆنیەتی خەرج کردنیان بۆ ئەو مەبەستانەی کە بۆی تەرخانکراوە.

ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان

www.mojkurdistan.com
علي عبدالرحمن محمد

دووەم: پێویستە دەزگاکانی هەرێم هەموو گرێبەست و بەیاننامەی قەرزو بەخششەکانی کە چنگی دەکەون لەماوەی مانگێك دا بۆ دیوانی بنێرێت بە مەبەستی بەدواداچوون و دەربڕینی تێبینی پێویست لەم بارەیانەوە.

بەشی چوارەم

سەرپێچیە داراییەکان

ماددەی سێزدەم:

یەکەم: ئەم کارو رەفتارانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە بە سەرپێچی دارایی دادەنرێن:

١-پابەند نەبوون بە یاساو بڕیارو پێڕەو و رێنمایی و بەیانە داراییەکان.

٢- پشتگوێ خستن و کەمتەرخەمی نواندن کە دەبنە هۆی لە دەست چوون و بەفیڕۆ دانی دارایی گشتی یاخود زیان گەیاندن بە ئابووری نیشتمانیی.

٣-پێشێلکردنی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەت یاخود هەر یاسایەکی دیکە کە کاری پێ دەکرێت، ئەگەر لە ئەنجامدا زیانی بە دارایی گشتی گەیاند.

٤- شاردنەوەی پەڕاو و موستەنەد و ئەو تۆمارانەی کە بۆ کاری چاودێری و وردبینی پێویستن بەبێ بوونی پاساوی گونجاو.

٥- وەڵام نەدانەوەی نووسراوەکانی دەسەڵاتی چاودێری و سەرپێچی و تێبینیەکانی و لەبەرچاو نەگرتنیان.

٦- ئەنجام نەدانی کاری پێویست سەبارەت بە یەکلایی کردنەوەی ئەو سەرپێچییانەی کە لە راپۆرتەکانی دیواندا هاتوون.

دووەم: پێویستە لەسەر ئەو لایەنانەی کە سەر بە چاودێری دیوانن لە حاڵەتەکانی (تزویر و إختلاس) وئەو سەرپێچییە داراییانە ئاگاداری بکەنەوە کە لە برگەکانی(١ و٢)ی بەندی یەکەم لەم ماددەیەدا هاتوون، ئەمەش لەکاتی ئاشکرابوونی بەبێ ئەوەی ئەو ئاگادار کردنەوەیە ببێتە هۆی هەڵنەسانی ئەو لایەنانە بەکاری پێویست، هەروەها پێویستە دیوان لە ئەنجامی لێکۆڵینەوە لەو سەرپێچیانە ئاگادار بکاتەوە، بە پێچەوانەوەش بە سەرپێچی ئەم یاسایە دادەنرێت.

بەشی پێنجەم

دەستەڵات و ئەرکەکانی ئەنجومەنی چاودێری دارایی

ماددەی چواردەم:

ئەنجومەنی چاودێری ئەم کارانە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: دانانی بنچینەو پلانی کارکردن لە دیوان و شێوازەکانی جێبەجێ کردنیان.

دووەم: دابین کردنی پێویستیە بنەڕەتیەکان کە ئەرکی چاودێری و وردبینی گەرەکیانە.

سێیەم: دەستنیشان کردنی خاڵەکانی کاری فەرمانگەو بەڕێوەبەرایەتیەکانی دیوان و رێسای رێکخستنیشی بە پێڕەوێکی ناوخۆیی دەبێت.

www.mojkurdistan.com

چوارەم: دەستنيشان كردنی چوارچێوەی گشتی بۆ راپۆرتەكانی ديوان.

پێنجەم: تاوتووكردن و بڕياردان لەسەر ئەو تێبينی و رێنمايی و پێشنيازو رايانەی لە راپۆرتە ساڵانەييەكەی ديواندا هاتوون بەر لە دەرچوونيان و لەوەشدا بۆی هەيە دەستەڵات بە يەك لە ئەندامەكانی ياخود فەرمانبەرەكانی ديوان لەو پسپۆڕييەدا بدات.

شەشەم: رێكخستنی خولی لێكۆڵينەوەی پراكتيكی بۆ فەرمانبەران و ئەنجومەن بۆی هەيە ئەو دەرماڵە بڕيار لێدراوانە بدات بەوانەی كە بەشداريی تێدا دەكەن.

حەوتەم: توێژينەوە لە هەموو ئەوانەی سەرۆكی ديوان ياخود هەر ئەندامێكی ئەنجومەن لە قەزيەكان دەيخاتە بەردەمی بڕيارو راسپاردە لە بارەيانەوە وەردەگرێت.

هەشتەم: ئامادەكردنی بودجەی ساڵانەی ديوان و ناردنی بۆ وەزارەتی دارايی بۆ دانانی لەناو بودجەی گشتی هەرێم دا.

نۆيەم: ئەنجومەن بۆی هەيە بەڕێوەبەرايەتی يان بەش لەناو پێكهاتەی ديوان بكاتەوە ياخود هەڵيان وەشێنێتەوە بەپێی پێويستی كار.

دەيەم:ئەنجومەن بۆی هەيە چاودێری لەسەر مامەڵەكان ئەنجام بدات بەر لەوەی بە قۆناغەكانی كۆتايی بگات.

يازدەم: ئەنجومەن بۆی هەيە چالاكيەكانی فەرمانگە ووردبينيەكان هەموار بكات و دووبارە بەپێی پێويستی كار دابەشيان بكاتەوە.

دوازدەم: لێكۆڵينەوە لە هەموو ئەو راپۆرت و بابەتانەی بۆ ديوان لە لايەن سەرۆكی هەرێم يان سەرۆكی ئەنجومەنی نيشتمانی ياخود سەرۆكی ئەنجومەنی وەزيرانەوە رەوانە دەكرێن بۆ وەرگرتنی بڕيارو راسپاردەو پێشنيازی پێويست لە بارەيانەوە.

ماددەی پازدەم:

يەكەم:ئەنجومەن بۆی هەيە ئەم دەرماڵانەی خوارەوە بە فەرمانبەرانی ديوان بدات:

١-دەرماڵەی چاودێری، رێژەكەی لە ٥٠٪ ی مووچەی فەرمانبەر رەت نەكات.

٢-دەرماڵەی ترسناكی و ئەركی تايبەتی رێژەكەی لە ٧٥٪ی مووچەی ئەو فەرمانبەرانە رەت ناكات كە كاری چاودێری و وردبينی دەكەن ولە كاتی كارەكەياندا تووشی مەترسی دەبن.

٣-دەرماڵەی شوێنی جوگرافی، رێژەكەی لە ٣٠٪ی مووچە رەت نەكات.

٤-دەرماڵەی قەدەغەكردنی دەست دانە پيشە لە پاش دەوامی فەرمی بە مەرجێ رێژەكەی لە ٥٠٪ی مووچە رەت نەكات.

دووەم: ئەم دەرماڵانەی سەرەوەش پەيوەنديی بەو دەرماڵانەوە نييە كە بە فەرمانبەرەكان بەشێوەی گشتی دەدرێن.

سێيەم: ئەنجومەن بۆی هەيە پێشخستن (قِدَم) لە ساڵێك تێنەپەڕێت لەهەر پلەيەك بۆ مەبەستی سەرمووچە و بەرزكردنەوەی فەرمانبەرانی ديوان بدات كە توانايەكی بەرزيان هەيە ياخود هەوڵێكی لە رادە بەدەر دەدەن بەپێی ئەو رێنماييانەی كە بۆ ئەم مەبەستە دەری دەكات.

رۆژنامەی وەقايعی كوردستان

www.mojkurdistan.com
علی عبدالرحمن محمد

بەشی شەشەم
دەسەڵاتەکانی سەرۆکی دیوان

ماددەی شازدەم:

بە مەبەستی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە بۆ زامن کردنی ئەو رێکارانەی کە ئەنجامی کارەکانی چاودێری دارایی لێدەکەوێتەوە، سەرۆکی دیوان ئەم تایبەتمەندیی و دەستەڵاتانەی خوارەوەی هەیە:

یەکەم: لێکۆڵینەوە لە سەرپێچییە داراییەکان و داوای پێشکەشکردنی هەر روون کردنەوەیەك یاخود زانیارییەك لەوەی کە دەزانێ ئەگەری ئاشکراکردنی سەرپێچییەکە لەسەر لێکۆڵینەوە کردن لەگەڵی وەستاوە، چ جای کارمەندی فەرمانگە یا هی دی بێت.

دووەم: دەست کێشانەوەی فەرمانبەر لە کارەکەی هەرکات سەلامەتی لێکۆڵینەوە و چاودێری پێویستی کرد یاخود لە کاتی دەرکەوتنی سەرپێچی یا تاوانێکی دارایی یان کارێکی پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە یاخود یاساو پێڕەو و رێنمایی دارایی پەیرەوکراو بێ.

سێیەم: سەرۆك بۆی هەیە داوا لە وەزیری تایبەتمەند بکات سەرپێچیکەر (سەرپێچیەکی دارایی)بنێرێت بۆ لیژنەی لێکۆڵینەوە کە لە وەزارەتەکەی پێکدێت یاخود سزای کارگێڕیی بەسەردا بسەپێنرێت.

چوارەم: سەرۆك بۆی هەیە لەو کێشانەی کە لێکۆڵینەوە یان تێدا کۆتایی هاتووە، داوا لە وەزیری تایبەتمەند بکا فەرمانبەر ئەو زیانە بژمێرێت کە لە ئەنجامی کەمتەرخەمی یاخود سەرپێچی کردنی یاساو پێڕەو و رێنماییە باوەکان بە فەرمانگەکەی گەیاندووە.

پێنجەم: داوا لە وەزارەتی تایبەتمەند یان لایەنە پەیوەندیدارەکان بکرێت داوای مەدەنی بەو سەرپێچییە داراییانەو بەدواداچوونی لە دادگای تایبەت تۆمار بکات، پێویستە دیوان زانیاری بە لایەنی پەیوەندیدار لەبارەی ئەو سەرپێچییانەوە بدات لە حاڵەتی جێبەجێ نەکردنی لەلایەن وەزارەتی تایبەتمەندەوە، ئەمە بە سەرپێچییەکی دارایی لەسەر وەزارەتی پەیوەندیدار تۆماردەکرێ و سەرۆکی دیوان بۆی هەیە ئەمە بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانی رابگەیەنێ.

شەشەم: سەرۆکی دیوان بۆی هەیە بەهۆی داواکاری گشتییەوە داواکاری یاسایی لەسەر ئەنجامدەرانی تاوانی دارایی تۆماربکات ئەگەر وەزارەت دەستی بەو کارە نەکرد.

حەوتەم: سەرۆکی دیوان بۆی هەیە بانگهێشت یان میوانداریی هەر لایەنێك بکات کە سەر بە چاودێری دیوان بێت بۆ ئامادەبوونی کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن لەو کاروبارانەی کە پەیوەستن پێیانەوە.

هەشتەم: سەرۆکی دیوان بۆی هەیە داوای فەرمانبەرانی دەوڵەت یاخود شارەزایان لە کاتی پێویستدا بکات بەو شێوەیەی کە بە پەسەندی دەزانێ بۆ بەشداریی پێکردنیان لەکاری چاودێری بۆی هەیە پاداشت و کرێیان بەرامبەر بەو خزمەتگوزارییانە بە پێی یاساو رێنماییە پەیرەو کراوەکان بۆ خەرج بکات.

ماددەی حەڤدەم:

ئەگەر ناکۆکیەك کەوتە نێوان دیوان ویەکێك لەو لایەنانەی سەر بە چاودێرین و راستەوخۆ لە نێوانیاندا یەك لا نەکرایەوە، سەرۆکی دیوان بۆی هەیە بابەتەکە بخاتە بەردەم سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیەوە.

رۆژنامەی وەقایعی کوردستان

www.mojkurdistan.com
علی عبدالرحمن محمد

حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی هەژدەم:

یەکەم: بەر لەوەی سەرۆکی دیوان کارو دەسەڵاتە بڕیار لێدراوەکانی بەپێی ئەم یاسایە وەرگرێ، لەبەردەم ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق ئەم سوێندە دەستوورییەی خوارەوە دەخوات

(سوێند بەخوای مەزن دەخۆم کار و فرمانەکەم بە راستی و بە ئەمانەت و دڵسۆزییەوە ئەنجام بدەم و یاساو پێڕەو و رینماییەکان بە ئەمانەت و بە دەست پاکی و بێ لایەنی پیادە بکەم و سەربەخۆیی دیوان و بێ لایەنی و شکۆمەندییەکەی بپارێزم و نهێنیەکانی کار بپارێزم و رێز لە بنچینە رەوشتیەکان و پیشەییەکان بگرم کە کاروباری فرمان و پیشەکە رێك دەخەن و پێیانەوە بەندیم و خوا لەسەر ئەوەی دەیڵێم شاهیدە).

دووەم: جێگری سەرۆکی دیوان و بەڕێوەبەرە گشتییەکان و یاریدەدەرەکانیان و ئەوانەی بە پلەی ئەوانن و سەرۆکەکانی دەستە چاودێرییەکان ئەو سوێندە یاساییە لە بەردەم ئەنجومەنی چاودێری دەخۆن کە لە بڕگەی (یەکەم)ی سەرەوەدا هاتووە بەر لە دەست دانەکارەکانیان. کە خۆ بەستنەوە بە پرنسیپەکانی پیشەی چاودێری و جێبەجێ کردنی بە جۆرێکی بێ لایەنی و ئاشکرا کردنی هەرچی پێویستە بۆ بەرزکردنەوەی و پایەی چاودێری لە هەرێمدا دەگرێتەخۆ.

ماددەی نۆزدەم:

هەر یەك لە سەرۆکی دیوان و جێگرەکەی و سەرۆکی فەرمانگەکان و سەرۆك و ئەندامانی دەستەکانی چاودێری خۆیان بۆ ئەرك و کاری فرمانەکەیان تەرخان دەکەن و هەموو ئەرکێکیان بۆ کارو فرمانەکانیان تەرخان دەکەن و نابێ کار لە پیشەو کارێکی دیکەدا بکەن جگە لە کتێب دانان و بڵاوکردنەوەی و وانەبێژی.

ماددەی بیستەم:

یەکەم: نابێ بەدواداچوونی یاسایی دەرهەق سەرۆکی دیوان بکرێ، مەگەر لە دوای وەرگرتنی رەزامەندیی سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق بێ سەبارەت بەو رەفتارە فەرمیانەی ئەنجامی دەدات لە کاری چاودێری ووردبینی دا.

دووەم: نابێ بەدواداچوونی یاسایی بەرامبەر جێگری سەرۆکی دیوان و سەرۆکی فەرمانگەکانی وردبینی لەسەر رەفتارە رەسمییەکانیان لە بواری چاودێری و وردبینی بکرێ پێش وەرگرتنی رەزامەندیی سەرۆکی دیوان و بە ئاگاداری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان – عێراق.

ماددەی بیست ویەکەم:

یاساکانی خزمەتی مەدەنی ومیلاك وبەرزەفتکردنی فەرمانبەران دەرهەق بە فەرمانبەرانی دیوان جێبەجێ دەکرێن بە مەرجێك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبن.

ماددەی بیستودووەم:

یەکەم: پێکهاتەو فەرمانگەکانی دیوان و ئەرکەکانیان و تایبەتمەندییەکانیان بە پێڕەوێکی ناوخۆ دیار دەکرێ کە لە دیوانەوە دەردەچێت.

رۆژنامەی وەقایعی کوردستان

www.mojkurdistan.com
علي عبدالرحمن محمد

دووەم: سەرۆكی ديوان بۆی هەيە بە رەزامەندی ئەنجومەن رێنمايی بۆ ئاسانكاريی جێبەجێ كردنی ئەم ياسايە دەربچوێنێ.

سێيەم: ياسای ديوانی چاودێری دارايی ژمارە(١٤)ی ساڵی ٢٠٠٠و پێڕەوی ديوانی چاودێری دارايی ژمارە(٢١٢)ی ساڵی ١٩٩٩ هەڵدەوەشێنەوە.

ماددەی بيست وسێيەم:

پێويستە ئەنجومەنی وەزيران و لايەنە پەيوەنديدارەكان حوكمەكانی ئەم ياسايە جێبەجێ بكەن.

ماددەی بيست وچوارەم:

كار بەهيچ دەقێك ناكرێ گەر لەگەڵ حوكمەكانی ئەم ياسايە ناكۆك بێ.

ماددەی بيست و پێنجەم:

ئەم ياسايە لە ڕۆژی بلاوكردنەوەی لەڕۆژنامەی فەرمی (وەقائعی كوردستان) دا جێبەجێ دەكرێ.

مسعود بارزانی

سەرۆكی هەرێمی كوردستان-عێراق

ئەم ياسايە لە ٢٣ی گولانی ٢٧٠٨ی كوردی بەرامبەر ٨ی جمادی يەكەم ١٤٢٩ی كۆچی و بەرامبەر ١٣ی ئاياری٢٠٠٨ی زايينی لە هەولێر دەرچووە .

هۆكارە پێويستيەكانی دەرچواندنی ئەم ياسايە

لە پێناو پاراستنی دارايی گشتی و بۆ پتەوكردنی پرنسيپی روونی و كارايی دەوری چاودێری ئەنجومەنی نيشتمانيی كوردستان – عێراق و لەپێناوی سەلامەتی سيستەمی دارايی و خەرج كردنی خەرجيەكان لەو لايەنانەی بۆيان تەرخانكراوە، ئەم ياسايە دەرچوێنرا.

ڕۆژنامەی وەقايعی كوردستان

www.mojkurdistan.com